

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

٤٢٢٧٩

کتابخانه مرکزی دانشگاه امام صادق (ع)

شماره ثبت ۱۸۷
شماره ۶

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

مرکز اطلاعات و آرشیو علمی ایران
تیم مدیریت آرشیو

۱۳۸۱ / ۲ / ۲۰

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق جزا)

**بررسی راهکارهای مبارزه با جرم تطهیر پول
در اسناد بین المللی، حقوق جزای فرانسه و ایران**

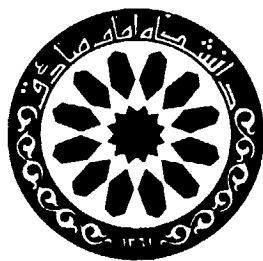
احمد محمدی

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی مهدوی ثابت

تایستان ۱۳۸۰

۴۲۲۷۹

دانشگاه امام صادق (علیه السلام)

دانشکده معارف اسلامی و حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد حقوق (گرایش حقوق جزا)

**بررسی راهکارهای مبارزه با جرم تطهیر پول
در اسناد بین المللی، حقوق جزای فرانسه و ایران**

احمد محمدی

استاد راهنما:

دکتر محمدعلی مهدوی ثابت

استاد مشاور:

دکتر محمد آشوری

تابستان ۱۳۸۰

۴۲۲۷۹

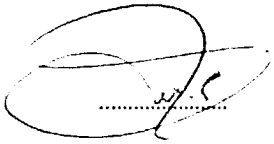

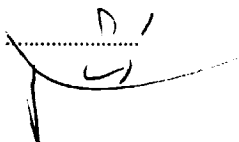
کلیه حقوق اعم از چاپ و تکثیر، نسخه برداری،
ترجمه، اقتباس و... از این پایان نامه کارشناسی ارشد
برای دانشگاه امام صادق (ع) محفوظ است. نقل
مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

تأییدیه اعضای هیأت داوران حاضر در جلسه دفاع از رساله کارشناسی ارشد

اعضای هیأت داوران نسخه نهایی رساله آقای **احمد محمدی** به شماره دانشجویی ۷۳۳۱۰۸۵۴۹

با عنوان: بررسی راهکارهای مبارزه با جرم تطهیر پول در اسناد بین المللی، حقوق جزای فرانسه و ایران

را از نظر شکل و محتوی بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

محل امضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضاء هیأت داوران
	استادیار	جناب دکتر مهدوی ثابت	۱) استاد راهنما :
	استاد	جناب دکتر محمد آشوری	۲) استاد مشاور :
	استادیار	جناب دکتر کوشا	۳) استاد داور :

۴) نماینده شورای

تحصیلات تکمیلی دانشکده : علی عباس حیاتی

تقدیم به :

باغبانانِ پیرِ باغِ زندگی : پدر و مادرم ؛

که نشاط و سرسبزی امروز من ، از خرّمی دیروز آنهاست .

چکیده :

در حال حاضر ، مبارزه با جرایم سازمان یافته فراملی یکی از مهمترین دغدغه خاطرهای جامعه حقوق جزای بین الملل است . جرم انگاری عمل تطهیر پول به عنوان یکی از مؤثرترین راهکارهای مبارزه با این دسته از جرایم به شمار می رود و هدف آن محروم کردن تبهکاران از عواید حاصل از فعالیت مجرمانه شان می باشد . جرم تطهیر پول عبارت است از داخل کردن دوباره سرمایه حاصل از فعالیت مجرمانه در چرخه مالی - بانکی با هدف پنهان کردن منشأ نامشروع آنها یا با هدف فراری دادن تبهکار از آثار قضایی اعمال مجرمانه اش .

این جرم انگاری تدابیر متعددی جهت محدود کردن فعالیتهای مجرمانه سازمان یافته تدارک می بیند . در چارچوب این تدابیر اخیر ، می توان از الزام سازمانهای مالی و مؤسسات اعتباری به کنترل معاملات و عملیات مالی ، نگاهداری اسناد و مدارک مربوط به این عملیات ، شناسایی دقیق هویت مشتریانشان و اعلام موارد مشکوک به مقامات ذیصلاح نام برد .

علاوه بر این ، کلیه مشاغلی که احتمال یا امکان تطهیر پول از طریق آنها وجود دارد نظیر وکالت ، حسابداری ، شرکت های بیمه ، گمرکات و ... نیز ، در این راستا ، به اتخاذ تدابیری جهت ممانعت از تطهیر پول ملزم می شوند .

در واقع ، جرم انگاری عمل تطهیر پول ، تبهکار را با واکنش مضاعف قانونگذار روبرو می کند : از یک طرف ، عمل مجرمانه اصلی را جرم دانسته و برای آن مجازات تعیین می کند و از طرف دیگر ، تغییر ماهیت و تبدیل اموال حاصل از این فعالیت مجرمانه را نیز جرم انگاشته و برای آن مجازات مقرر می نماید .

واژگان کلیدی : حقوق جزای بین الملل ، جرایم سازمان یافته ، تطهیر پول ، بهشت مالیاتی ، بانکهای فاسد .

نُبذَه

حاليا الكفاح مع الجرائم المنظمه يكون من اهم اهداف مجتمع قانون الجزاء الدولى . اجرام تطهير الاموال من اهم الطرق للمبارزه مع هذه الجرائم و سيهدف حرمان المجرمين من المنافع الحاصله من اعمالهم المجرمه . جريمه تطهير الاموال تتكون من عمليه ادخال راس المال الحاصل من الاعمال المجرمه مجددا فى دوره المالىه - البنكيه بهدف اختفاء المنشا الغير مشروع او بهدف تشريد المجرم من آثار القضاء لاعماله المجرمه .

هذا الاجرام يمهد تدابير متعدده لاجل تحديد الاعمال المجرمه للجرائم المنظم . فى اطار هذه التدابير يمكن ان نعدد الامور التاليه : الزام المنظمات المالىه و المؤسسات الاعتباريه بالحفظ على المعاملات و العمليات المالىه , حفظ الاسناد و المدارك المرتبط بهذه العمليه , التعرف الدقيق على هويه مشويها و اعلام الموارد المشكوكه الى المقامات الصالحه .

اضافه على هذه التدابير , الزام جميع المشاغل التى يمكن تطهير الاموال من خلالها مثل الوكاله , المحاسبه , شركات الائتمان و الجمارك فى هذا المجال باتخاذ التدابير للمنع من تطهير الاموال .

فى الواقع اجرام تطهير الاموال , يواجه المجرم مع رد العمل المضاعف من قبل المقتن . من جهه , اجرام الجريمه الاصليه و جعل الجزاء لها و من جهه اخرى , اجرام تغيير و تبديل الاموال الحاصله من هذه الاعمال المجرمه و جعل الجزاء لها .

الكلمات الرئيسيه : الجرائم المنظمه , تطهير الاموال , جنه المالىات , البنوك الفاسده , حقوق الجزاء الدولى .

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	مقدمه
۸.....	فصل اول - بررسی مفهوم ، سابقه و مراحل تطهیر پول
۱۰.....	بخش اول - بررسی مفهوم ، تعریف و سابقه تطهیر پول
۱۰.....	گفتار اول - مفهوم تطهیر پول
۱۲.....	گفتار دوم - تعریف جرم تطهیر پول
۱۲.....	مبحث اول - مبنای قانونی
۱۵.....	مبحث دوم - عناصر تشکیل دهنده
۱۶.....	الف- عنصر روانی
۱۸.....	ب- عنصر مادی
۱۹.....	گفتار سوم - سابقه تطهیر پول
۲۱.....	بخش دوم - مراحل تطهیر پول
۲۲.....	گفتار اول - مرحله جادهی
۲۴.....	گفتار دوم - مرحله جذب
۲۶.....	گفتار سوم - مرحله ادغام
۲۹.....	بخش سوم - بهشت مالیاتی
۳۳.....	بخش چهارم - تطهیر پول و اینترنت
۳۷.....	فصل دوم - بررسی اسناد بین المللی و حقوق جزای فرانسه
۳۹.....	بخش اول - بررسی اسناد بین المللی
۳۹.....	گفتار اول - اعلامیه بال (Bale) ۱۹۸۸
۴۰.....	گفتار دوم - کنوانسیون وین سازمان ملل ۱۹۸۸

مرکز مطالعات و تحقیقات حقوقی ایران
 تهران - خیابان ولیعصر - پلاک ۱۰۰
 تلفن: ۸۸۰۰۰۰۰۰

۴۲.....	گفتار سوم - کنوانسیون شورای اروپا (استراسبورگ) ۱۹۹۰
۴۴.....	گفتار چهارم - دستورالعمل شورای اروپا ۱۹۹۰
۵۰.....	گفتار پنجم - کنوانسیون ژنو سازمان ملل ۲۰۰۰
۵۳.....	گفتار ششم - بررسی گزارش گروه اجرایی مالی ۲۰۰۰-۲۰۰۱
۶۲.....	گفتار هفتم - بررسی چهل توصیه گروه اجرایی مالی
۶۴.....	بخش دوم - بررسی حقوق جزای فرانسه
۶۶.....	گفتار اول - تاریخچه جرم انگاری تطهیر پول در حقوق جزای فرانسه و تحول آن
۶۸.....	گفتار دوم - سازمان تراکفن
۷۱.....	گفتار سوم - قانون دوازدهم ژوئیه ۱۹۹۰
۷۱.....	مبحث اول - وظایف موسسه مالی در زمینه اطلاع دادن به تراکفن
۷۲.....	مبحث دوم - درخواست اطلاعات از جانب تراکفن
۷۹.....	فصل سوم - تطهیر پول در ایران
۸۵.....	بخش اول - بررسی وضعیت عمومی جرایم و نظام بانکی در ایران
۸۵.....	گفتار اول - بررسی وضعیت عمومی جرایم
۹۱.....	گفتار دوم - بررسی نظام بانکی
۹۳.....	بخش دوم - راهکارهایی برای حقوق ایران
۹۹.....	نتیجه گیری
۱۰۱.....	فهرست منابع و ماخذ
۱۰۳.....	پیوستها

مقدمه :

همپای با تسهیل و گسترش ارتباطات فرامرزی ، رشد جمعیت، افزایش تجارت و مبادلات بین المللی و در نتیجه همین تحولات . ما شاهدیم که تبهکاران نیز از محدوده یک کشور خاص فراتر رفته و صحنه بین المللی را جولانگاه ارتکاب جرایم مختلف قرار داده اند و همانگونه که روابط سالم جامعه بین المللی در زمینه تجارت ، فرهنگ ، حمل و نقل ، ارتباطات و دیگر زمینه ها سازماندهی شده اند ، تبهکاران نیز با همدستی یکدیگر ، شبکه ها و سازمانهای مجرمانه ای تشکیل داده اند که دامنه فعالیتشان نه دیگر یک کشور که یک منطقه جهانی و حتی یک قاره را تحت پوشش قرار می دهد . این دسته از جرایم ، به جرایم سازمان یافته فراملی مشهورند . ”منظور از جرم فراملی ، عملی است که باعث نقل و انتقال [غیر قانونی] اطلاعات ، اشیا ، (مثل اسلحه یا مواد مخدر) ، اشخاص (اعم از مجرمین یا قربانیان جرم یا اشخاص ثالث) ، پول یا سایر اموال از مرزهای یک کشور می شود و حداقل یکی از کشورهای درگیر برای این عمل خصیصه مجرمانه قابل است ... ”

خطر این دسته از جرایم با خطر جرایم درون مرزی و انفرادی به هیچوجه قابل مقایسه نیست چرا که در آمد سرشار و قدرت ناشی از ارتکاب این جرایم به تبهکاران این امکان را می دهد که در نظامهای قضایی ، سیاسی و اقتصادی کشورهای مختلف نفوذ کنند و با به مزدوری گرفتن سیاستمداران ، قضات ، ماموران دولتی ، افراد پلیس و ماموران مالیاتی . خواسته های خود را بر این کشورها تحمیل نمایند و پایه های قدرت و دوام خویش را تحکیم نموده ، بر ثروت و اندوخته های خود بیافزایند . از جهت دیگر باید گفت که مبارزه با جرایم سازمان یافته بسیار مشکلتر از مبارزه با جرائم فردی و غیر

سازمانی است چرا که در جرایم دسته اخیر، با دستگیری فرد تبه‌کار، اعمال تبه‌کارانه آن سازمان متوقف نمی‌شود بلکه سازمان بلافاصله تبه‌کار دیگری را جانشین تبه‌کار دستگیر شده می‌کند و ارتکاب اعمال مجرمانه بدون کمترین وقفه ای ادامه می‌یابد. تردیدی نیست که پول، هدف اصلی فعالیت سازمانهای تبه‌کاری است و این در واقع "پاشنه آشیل" این سازمانها محسوب می‌شود. چنانچه بتوان به گونه ای، سازمانهای تبه‌کارانه را از دسترسی به اموال حاصل از فعالیت مجرمانه شان بازداشت یا موانعی در جهت به جریان انداختن این درآمدها در نظام سالم اقتصادی کشورها ایجاد کرد، بی تردید منبع حیاتی و تغذیه کننده این سازمانها، از بین می‌رود و ادامه فعالیتشان را با مخاطره روبرو خواهد نمود. نزدیک به دو دهه است که جامعه جهانی به این موضوع پی برده و سعی کرده با جرم شناختن عمل پنهان کردن منشا درآمدهای نامشروع و داخل کردن این اموال در نظام مالی، بطور اساسی با جرایم سازمان یافته مبارزه کند. در واقع جرم دانستن این عمل: تبه‌کاران را با واکنش مضاعف قانونگذار مواجه می‌کند: از یکطرف، خود فعالیتی که تبه‌کاران انجام می‌دهند جرم دانسته شده و برای آن مجازات تعیین می‌شود و از طرف دیگر پنهان کردن منشا اموال غیر قانونی حاصل از این فعالیت مجرمانه و داخل کردن آنها در چرخه اقتصادی و مالی نیز جرم انگاشته می‌شود. جرم تطهیر پول - یعنی وارد کردن سرمایه های حاصل از فعالیتهای مجرمانه در نظام مالی به قصد پنهان کردن منشا نامشروع آنها - موضوعی است که در این پایان نامه مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است.

لازم می‌دانم در اینجا مختصراً به جایگاه بحث تطهیر پول در حقوق جزای بین المللی اشاره ای داشته باشم. توضیح اینکه اسناد حقوق کیفری بین المللی به دو صورت به تعریف جرایم بین المللی و تعیین

مجازات برای آنها می پردازند. در صورت اول، جرایم و مجازاتها منحصرأ توسط حقوق بین الملل انشا می شوند که می توان آنها را واقعا بین المللی نامید چرا که مستقیما قابلیت اجرایی دارد بدون اینکه به تصویب قانونگذار ملی و تشریفات انتشار رسمی در داخل کشورها احتیاج داشته باشد، بعنوان مثال می توان از دادگاه نورنبرگ و توکیو^۱ در چند دهه قبل و همچنین از اساسنامه دادگاه رسیدگی به جنایات سران صرب در بوسنی و هرزگوین و مونته نگرو به عنوان یک نمونه جدید نام برد.

در صورت دوم، عملی توسط حقوق بین الملل جرم دانسته می شود ولی تعیین مجازات آن به حقوق داخلی کشورها واگذار می گردد. در این صورت دوم، برخی معتقدند که جرم رفتارپست که قانونا منع شده و موضوع و هدف مجازاتی قرار گرفته باشد لذا بدون تعیین مجازات، به عنوان یکی از معیارهای غیر قابل تفکیک جرم، جرم انگاری صورت نگرفته است و در واقع، این حقوق داخلی کشورهاست که با جرم انگاری آن عمل و تعیین مجازات برای آن، به آن عمل خصیصه مجرمانه می بخشد.

با این توضیح به این مطلب می رسیم که جرم تطهیر پول جزء این دسته دوم جرائم بین المللی محسوب می شود. یعنی در اسناد بین المللی - که در فصل دوم مورد بررسی قرار خواهیم داد - فقط به جرم انگاری عمل تطهیر پول اکتفا شده و ذکری از مجازات آن به میان نیامده است و تعیین مجازات و کیفیت آن به حقوق داخلی کشورهای عضو واگذار شده است.

^۱ - برای اطلاع بیشتر ر.ک. به: محمد علی مهدوی است. جزوه درس حقوق جزای بین الملل، کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرمشناسی، دانشگاه تهران، مجتمع آموزش عالی قم. بیسسال اول، ۷۹-۸۰، صفحه ۴۳

در یک تقسیم بندی دیگر " جرایم بین المللی به دو دسته جرائم ذاتی و جرایم قراردادی تقسیم می شوند. (جریان ذاتی) جرایمی هستند که بر اساس معیار بین المللی تعریف شده اند و شامل رفتارهایی است که منافعت مشترک دولتها را در معرض تهدید قرار می دهد و دولتها برای آنها مجازات کیفری بین المللی تعیین کرده اند. (جرایم قراردادی) ، جرایمی هستند بین المللی که توسط کنوانسیون بین المللی برقرار شده و این کنوانسیون عملی را مجرمانه پیش بینی نموده است"^۱. بر این اساس نیز باید جرم تطهیر پول را در دسته جرایم بین المللی قراردادی جای داد. چراکه - همانگونه که در فصل دوم و در جریان بررسی اسناد بین المللی خواهیم دید - اسناد بین المللی فقط به جرم انگاری عمل تطهیر پول اکتفا کرده اند و تعیین مجازات و کیفیت آنرا به حقوق داخلی کشورها واگذار نموده اند. برای تأیید این نظر در اینجا فقط به کنوانسیون سازمان ملل علیه مجرمیت سازمان یافته فراملی ، مصوب پانزدهم نوامبر دوهزار اشاره می کنم که در دو ماده شش و هفت خود به جرم انگاری عمل تطهیر پول پرداخته است. بند یک ماده شش ، تعریفی برای جرم تطهیر پول ارائه می دهد اما نه در این ماده و نه در ماده هفت ، مشاهده نمی شود که مجازاتی برای این جرم تعیین شده باشد. در این زمینه ، این دو ماده ، دولتهای عضو را به توسعه دامنه جرم تطهیر پول به کلیه جرایم شدید فراخوانده است و از آنان خواسته است با جرم انگاری این عمل در قوانین داخلی خود ، راهکارهای مناسب را برای سرکوبی آن بکار گیرند.

تیین چهار چوب اساسی بحث ، از مهمترین نکاتی است که یک محقق باید به آن توجه کند. به همین لحاظ ، لازم می دانم به قانون اساسی که نسبت به سایر قوانین ، "قانون مادر" محسوب می شود

^۱ - محمد علی مهدوی ثابت ، همان ، صفحه ۵۵

، گریزی بزنم: ثروت اندوزی از راه ارتکاب اعمال مجرمانه، نماد کاملی از دارا شدن ناعادلانه و نامشروع است. قانون اساسی نیز اکتساب مال از راه ارتکاب فعالیت‌های مجرمانه را نامشروع دانسته، احترام و حمایت خود از اینگونه اموال را دریغ می‌دارد. اصل چهل و نهم قانون اساسی در همین زمینه اشعار می‌دارد:

”دولت موظف است ثروتهای ناشی از ربا، غصب، رشوه، اختلاس، سرقت، قمار، سوء استفاده از موقوفات، سوء استفاده از مقاطعه کاریها و معاملات دولتی، فروش زمینهای موات و مباحات اصلی، دایر کردن اماکن فساد و سایر موارد غیر مشروع را گرفته و بصاحب حق رد کند و در صورت معلوم نبودن او به بیت المال بدهد. این حکم باید با رسیدگی و تحقیق و ثبوت شرعی به وسیله دولت اجرا شود.“

بنابراین، هدف اصلی من از نوشتن این پایان نامه، این است که در جهت مبارزه با جرائم سازمان یافته و بویژه جرایم سازمان یافته فراملی، روشهایی را که در این سازمانها برای تطهیر اموال خود بکار می‌گیرند را تبیین کرده، به عنوان الگوی مبارزه، راهکارهای بکار گرفته شده در اسناد بین المللی و منطقه ای و همچنین راهکارهای حقوق جزای فرانسه در زمینه مبارزه با جرم تطهیر پول را بررسی نمایم تا در جهت تحقق اصل چهل و نهم قانون اساسی، کشور ما نیز که بی تردید یکی از قربانیان این جرم است، بتواند راهکارهای مناسب را برای توقیف اموال و محدود کردن دسترسی تبهکاران بین المللی به وجوه حاصل از فعالیت نامشروعان اتخاذ نماید.